

УДК 342.9:34.08(477)

Яра О. С.

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАУКОВО-
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВИЩИХ ЮРИДИЧНИХ
ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ**

У статті з'ясовано адміністративно-правового статус науково-педагогічного працівника в Україні. Доведено, що це система юридичних чинників, які характеризують їх головну роль у навчальному, виховному та науковому процесах навчання студентів, яка складається з їх адміністративних обов'язків і прав, гарантій та професійних й освітянських культурних цінностей.

Ключові слова: адміністративні обов'язки, адміністративно-правовий статус, виховання, гарантії, культурні цінності, навчання, наука, науково-педагогічний працівник, студент.

The article clarifies the administrative and legal status of a research and teaching staff in Ukraine. It is proved that it is a system of legal factors that characterize their main role in the educational, upbringing and scientific processes of students' education, which consists of their administrative responsibilities and rights, guarantees and professional and educational cultural values.

Key words: administrative and legal status, administrative responsibilities, cultural values, education, guarantees, science, scientific and pedagogical worker, student, teaching.

Вступ. Розвиток системи вищої юридичної освіти здійснюється не в якійсь безособовій формі, а безпосередньо високопрофесійними особами, які мають відповідні наукові й педагогічні знання із належним рівнем їх формалізації. Такі особи отримали лаконічну назву «науково-педагогічні працівники».

У сучасних умовах відбувається плідний розвиток вищої юридичної освіти в Україні, серцевиною якого є повноцінне утвердження в ньому європейських цінностей, Болонського освітнього процесу та юридичних цінностей Ради Європи, вершиною практичного втілення яких є рішення Європейського суду з прав людини.

Усе це вимагає по-новому поглянути на адміністративно-правовий статус науково-педагогічних працівників вищих юридичних закладів України на сучасному етапі розвитку нашого суспільства.

До проблеми адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні звертали свої наукові погляди вітчизняні вчені В. Бачинін, О. Бондаренко, Н. Бондарчук, І. Булик, О. Внукова, В. Галуцько, О. Гладкая, І. Голобенко, К. Грищенко, Н. Гітун, Н. Губерська, Г. Драйден, І. Драч, В. Дейнека, І. Зайченко, А. Іванищук, Н. Коротка, М. Курко, Т. Кучера, М. Мартинов, А. Маслова, Р. Мельник, Л. Миськів, О. Львова, В. Пальчиков, В. Селюков, Л. Насонова, Н. Пархоменко, О. Правоторова, Л. Подимова, О. Ортинський, С. Сливка, О. Скочиляс-Павлів, О. Хохленко, І. Хохлова, Т. Тарахонич, І. Тикович, С. Цигульов, Ю. Шемчушенка, А. Шпак, В. Юровська, М. Фіцула, С. Яровий та ін. Проте вони аналізовану нами проблематику безпосередньо не аналізували, а зосереджували свої наукові пошуки та більш загальних, спеціальних чи суміжних викликах.

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, доктринальних поглядів на цю проблематику вчених-адміністративістів, чинного законодавства з'ясувати адміністративно-правовий статус науково-педагогічних працівників вищих юридичних закладів України.

Результати дослідження. Організація навчально-виховного процесу юридичних спеціальностей безпосередньо залежить від суб'єктів педагогічного впливу – учених-юристів і педагогічних працівників. Погляди щодо місця й ролі науково-педагогічного працівника вищої школи, вимоги до його професійного рівня, особистісних рис змінювалися в тандемі з формуванням і розвитком вищої юридичної школи та

суспільства загалом [1]. Згідно зі спеціальним вищим освітнім Законом від 1 липня 2014 р. № 1556-VII науково-педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи в закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність [2].

Адміністративно правовий статус науково-педагогічних працівників є зобов'язаним перед студентами та суспільством. Одночасно власники вищих навчальних юридичних закладів мають створити всі умови для якісного здійснення навчального процесу та матеріально-фінансового забезпечення науково-педагогічних працівників.

При цьому треба розуміти, що сам по собі правовий статус науково-педагогічного працівника не є унікальним, феноменом у цій царині є категорія «викладач» як більш загальна та універсальна, під якою розуміється працівник вищої, середньої спеціальної або загальноосвітньої школи, який викладає якийсь навчальний предмет (дисципліну), штатна посада у вищому навчальному закладі й середніх спеціальних навчальних закладах [3.]

Ураховуючи зобов'язаність викладачів перед студентами, розпочнемо аналіз їхнього адміністративно-правового статусу саме з їх адміністративних обов'язків, під якими в теорії адміністративного права розуміють сукупність зобов'язань суб'єктів права, які встановлені нормами адміністративного права, або зобов'язання суб'єкта владних повноважень, яке визначено нормами конституційного чи іншої галузі права, – наприклад, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України ст. 19 Конституції України [4].

Отже, виходячи з теорії педагогіки вищої освіти та чинного законодавства, до адміністративних обов'язків науково-педагогічних працівників слід віднести: забезпечення викладання на високому науково-теоретичному й методичному рівні навчальних дисциплін відповідної освітньої програми за спеціальністю, провадити наукову діяльність; підвищення професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову

кваліфікацію; дотримання норм педагогічної етики, моралі, поважати гідність осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, прищеплювати їм любов до України, виховувати їх у душі українського патріотизму і поваги до державних символів України; дотримання в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та забезпечення її дотримання здобувачами вищої освіти; розвивати в осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, самостійність, ініціативу, творчі здібності; дотримуватися статуту закладу вищої освіти, законів, інших нормативно-правових актів [1; 2].

Для виконання цих адміністративних обов'язків науково-педагогічні працівники мають право на академічну свободу, що реалізується в інтересах особи, суспільства та людства загалом; на академічну мобільність для провадження професійної діяльності; на захист професійної честі та гідності; брати участь в управлінні вищим навчальним закладом, зокрема обирати та бути обраним до вищого органу громадського самоврядування, вченої ради вищого навчального закладу чи його структурного підрозділу; обирати методи та засоби навчання, що забезпечують високу якість навчального процесу; на забезпечення створення відповідних умов праці, підвищення свого професійного рівня, організацію відпочинку та побуту, встановлених законодавством, нормативними актами вищого юридичного навчального закладу, умовами індивідуального трудового договору та колективного договору; безоплатно користуватися бібліотечними, інформаційними ресурсами, послугами навчальних, наукових, спортивних, культурно-освітніх підрозділів вищого навчального закладу; на захист права інтелектуальної власності; на підвищення кваліфікації та стажування не рідше одного разу на п'ять років; одержувати житло, зокрема службове, в установленому законодавством порядку; отримувати пільгові довгострокові кредити на будівництво (реконструкцію) і придбання житла в установленому законодавством порядку; брати участь в об'єднаннях громадян; на соціальне та пенсійне забезпечення в установленому законодавством порядку [2].

Гарантії науково-педагогічним працівникам вищих навчальних закладів полягають у тому, що власники вищих навчальних закладів мають створювати належні умови для праці, підвищення кваліфікації, організації побуту, відпочинку та медичного обслуговування, зокрема викладачам з інвалідністю; виплачуються в разі втрати роботи компенсації відповідно до законодавства. Науково-педагогічним, науковим і педагогічним працівникам вищих навчальних закладів установлюються доплати за науковий ступінь доктора філософії та доктора наук у розмірах відповідно 15 та 20 відсотків посадового окладу, а також за вчене звання доцента і старшого дослідника – 25 відсотків посадового окладу, професора – 33 відсотки посадового окладу. Вищий навчальний заклад може встановити більший розмір доплат за рахунок власних надходжень [1;2].

Крім того, на наш погляд, невід'ємним елементом адміністративно-правового статусу науково-педагогічного працівника вищого юридичного навчання в закладах є професійно-освітня культура як система і водночас її елемент, особистісне утворення, діалектично інтегрована єдність педагогічних цінностей, між якими існують певні зв'язки і відношення, що формуються, реалізуються і вдосконалюються в різноманітних видах професійно-педагогічної діяльності й спілкування, визначаючи характер і рівень останніх. Професійно-освітня культура науково-педагогічного працівника передбачає: самовдосконалення неповторної творчої індивідуальності (духовність, духовна культура, гуманістична спрямованість); усвідомлення своєї неповторності, унікальності в порівнянні себе з іншими індивідуальностями; чіткі цілі й мотиви власного саморозвитку; самоствердження й усвідомлення своєї компетентності, яку забезпечує система знань і умінь, переконань; самореалізація себе у певних видах діяльності; цілісність і гармонійна єдність індивідуальних властивостей (креативність); динамічність і неперервність саморозвитку, постійну роботу над собою з метою зростання рівня професійно-педагогічної культури; усвідомлення власної значущості в особистому, професійному і соціальному аспектах [5].

Висновки. Усе вищевикладене дає можливість сформулювати такі узагальнення щодо адміністративно-правового статусу науково-педагогічного працівника вищих юридичних закладів України:

– організація навчально-виховного процесу юридичних спеціальностей безпосередньо залежить від суб'єктів педагогічного впливу – науково-педагогічних працівників, посади яких можуть обіймати високоморальні, патріотично налаштовані, підготовлені освітяни, які є вченими, основним завданням яких є здійснення навчальної, методичної, наукової, виховної та організаційної діяльності;

– адміністративно-правовий статус науково-педагогічних працівників є зобов'язаним перед студентами та суспільством, одночасно власники вищих навчальних юридичних закладів є зобов'язаними перед науково-педагогічними працівниками і мають створити всі умови для якісного здійснення ними навчального процесу та матеріально-фінансового забезпечення;

– адміністративно-правовий статус науково-педагогічного працівника є похідним від правового статусу викладача як більш загальної та універсальною категорії, під якою розуміють працівника освіти, який викладає навчальний предмет (дисципліну) та займає штатну посаду в навчальному закладі;

– науково-педагогічний працівник має задовольняти вимогам щодо високої професійної компетентності, творчого спрямовано на майбутнє мислення, педагогічної культури володіння мовами, інформаційними технологіями, мати стійку система національних і загальнолюдських духовно-моральних цінностей;

– адміністративними обов'язками науково-педагогічного працівника вищих юридичних закладів є сукупність їх зобов'язань перед студентами, суспільством і власниками вищих юридичних закладів, визначених нормами адміністративного права щодо якісного забезпечення навчального і виховного процесів та розвитку вітчизняної науки;

– до адміністративних обов'язків науково-педагогічних працівників вищих юридичних навчальних закладів належать, забезпечення викладання на високому науково-теоретичному і методичному рівнях,

здійснення наукової юридичної діяльності, дотримання норм педагогічної етики, моралі, повага до гідності студентів та інших учасників навчального процесу;

– адміністративні права науково-педагогічних працівників вищих юридичних навчальних закладів України полягають в тому, що вони мають право на академічну свободу, захист своєї професійної честі та гідності та ін.;

– гарантії науково-педагогічним працівникам вищих навчальних юридичних закладів полягають у тому, що їм мають бути створені належні умови для праці, підвищення кваліфікації, організації побуту, відпочинку та ін.;

– професійно-освітянська культура науково-педагогічних працівників вищих юридичних навчальних закладів передбачає самовдосконалення неповторної творчої індивідуальності, усвідомлення своєї неповторності, унікальності та власної значущості в особистому, професійному і соціальному житті.

Отже, адміністративно-правовий статус науково-педагогічного працівника в Україні – це система юридичних чинників, які характеризують головну роль науково-педагогічного працівника в навчальному, виховному та науковому процесах навчання студентів, яка складається з їх адміністративних обов'язків і прав, гарантів і професійно-освітянської культури.

Список використаних джерел:

1. Гладуш В., Лисенко Г. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Дніпро, 2014. 416 с.
2. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. Відомості Верховної Ради. 2014. № 37-38. ст. 2004
3. Калашнікова Л., Жерновникова О. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
4. Немченко С., Немченко Г, Голік О., Лебідь О. Педагогіка вищої школи: підручник. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.

5. Галунько В. Адміністративні права і обов'язки: словник термінів. Академія адміністративно правових наук. 2017. URL: <http://www.ssaals.com.ua/?p=4352>
6. Головенкін В. Педагогіка вищої школи: підручник. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
7. Рудич М.В. Вища освіта як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Вісник університету «Україна» :Серія «Право». 2011. № 2. С.71-74.
8. Фіцула М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: «Академвидав», 2006. 352 с.
9. Про освіту. Закон України 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39. ст. 380;
10. Чижмарь К. Наукова-практичний коментар Закону України "Про вищу освіту". Київ: Видавництво "Професіонал", 2019. 360 с.

УДК 342.9: 347.961

Розсоха С. С.

СУТНІСТЬ ГАРАНТІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті визначено гарантії нотаріальної діяльності як інструменти забезпечення нотаріальної діяльності, які нормативно регламентуються в спеціальному національному законодавстві та міжнародних стандартах для ефективної реалізації функціональних завдань нотаріусами, захисту їх правового становища, оптимального та належного упорядкування правовідносин у сфері нотаріату для забезпечення можливості використовувати суб'єктами нотаріальної діяльності, надані їм законні права та реалізовувати покладені на них юридичні обов'язки.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, Міністерство юстиції України, нормативне забезпечення, нормативно-